

ETIKAI KÓDEX

a Magyar Katolikus Egyház közoktatási intézményeiben dolgozó

pedagógusok számára

Készítette: Magyar Katolikus Püspöki Kar Iskolabizottságának megbízásából a

Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet

Budapest, 1998. szeptember 1-jén

Tartalom

Bevezetés

1. A katolikus nevelés és oktatás szentírási alapelvei
2. Az egyház nevelésre irányuló alapelvei
3. A katolikus iskola lényegének meghatározása
4. A katolikus hit és erkölcsi alapelvek érvényesülése a katolikus iskolában, intézményben
 - a katolikus nevelési intézmény a keresztény nevelő közösség találkozásának helye
 - a keresztény humanizmus tételei
1. A nevelő konkrét élethelyzeteinek erkölcsi alapelvei
 - tanítványaihoz fűződő viszonyában
 - munkatársaihoz fűződő viszonyában
 - intézményéhez fűződő viszonyában
 - a szülőkhöz fűződő viszonyában
 - az egyházhoz fűződő viszonyában
 - a nemzethez, a hazához fűződő viszonyában
 - szaktárgyához fűződő viszonyában

Felhasznált irodalom

Biblia (Szent István Társulat, Budapest, 1973.)

II. Vatikáni Zsinat dokumentumai: Gaudium et Spes, Gravissimum Educationis, Dei Verbum

A katolikus iskola c. dokumentum (Katolikus Nevelés Kongregációja, Róma, 1977.)

Codex Iuris Canonici: A katolikus nevelés; Az iskolák c. fejezetek (739-806. kánon)

Országos Református Tanáregyesület: Etikai Kódex a református iskolák pedagógusai számára (szövegtervezet 1997.)

Küldetések van (Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek kontitúciója és általános diertórium, Budapest, 1987.)

Dr. Nemeshegyi Péter SJ: Vissza a gyökerekhez (az előadás Zsámbékon hangzott el 1994. augusztus 27-én)

Bevezetés

A nevelési és oktatási munka felelős etikai cselekvés. Ezért a katolikus közoktatási intézmények gyakorlatában keresztény erkölcsi alapelvek érvényesülnek. Ezeknek átfogó hatálya kiterjed mindazokra, akik bármilyen mértékben részt vesznek az intézmény tanulóinak nevelésében. Valamennyi kisegítő dolgozó a nevelési célokat tekintve az oktatást végző tanárok munkatársa.

Az etikai kódex nem illemszabályok és előírások gyűjteménye, nem is olyan kézikönyv, amely részletesen szabályozza a nevelők felelős cselekvését. Csupán azokat az íratlan, de közmegegyezéssel elfogadott etikai normákat sorolja fel, amelyek mindenkor időszerűek. Nem szankcionáló jellegűek, de föltétlenül irány- és útmutatók a katolikus intézmények tanárai és dolgozói számára. Kívánatos, hogy az intézmények belső szabályzataiban megfogalmazott jogok és kötelezettségek a kódex szelleméhez igazodjanak, természetesen kiegészítve az egyházmegye, illetve az intézmény védőszentjének vagy a fenntartó szerzetesrend lelki-ségének, karizmáinak sajátos vonásaival.

1. A katolikus nevelés-oktatás szentírási alapelvei

Az egyház tanítása szerint a felelős erkölcsi cselekvés Isten Igéjének útmutatására adott engedelmes válasz.

Hitünk és életünk alapja és zsinórmértéke a Biblia, Isten Igéje. A Szentírásból ismerjük meg az üdvösségre vezető utat, az Istennek tetsző helyes élet alakításának elveit. A katolikus pedagógusok nevelő-oktató munkájukat, kollegiális-testvéri kapcsolataikat erre építik.

Hitünk tanítása szerint üdvösségünk és örök életünk egyetlen alapja Istennek a Jézus Krisztusban megjelent és megvalósult ingyenes kegyelme. Ez azt jelenti, hogy Jézus Krisztus halála és feltámadása által nyerjük el a megszentelődést és megigazulást.

Amikor Jézus eljött a világba üdvösségünkre, magához vonzott mindenkit: a gyermekeket, az ifjúságot, a felnőtteket. Az evangéliumok bemutatják a gyermekek iránti szeretetét: "Akkor gyermekeket vittek hozzá, hogy tegye rájuk a kezét, és imádkozzék fölöttük. A tanítványok elutasították őket, Jézus azonban így szólt: Hagyjátok csak a gyermekeket, ne akadályozzátok őket, hadd jöjjenek hozzám, hisz ilyeneké a mennyek országa." (Mt 19,13-15)

Jézust az Atya küldte, hogy üdvözítse a világot. Ezért a keresztény nevelés és nevelő példaképe, alapja maga Krisztus. Minden tanító, nevelő magatartását, gondolatvilágát,

mentalitását Jézus evangéliumi szellemiségének kell áthatnia. Így lehet csak értékessé a krisztusi nevelés, tanítás.

Jézus feladatot bízott apostolaira: “Menjetek, tegyétek tanítványommá mind népeket! ...és tanítsátok meg őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek.” (Mt 28,19-20)

Kiszélesíti a “tanítók” körét, amikor a hetvenkét tanítványnak is hasonló feladatot ad. Lelkükre köti a jézusi pedagógia alapszabályát: “...tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű...” (Mt 11,29)

Az apostoloknak szóló parancsban maga az Egyház kapta meg feladatát és küldetését. Ezért törekszik minden korban ennek a krisztusi küldetésnek megfelelni.

Az Egyház hivatalos tanításának elfogadásával és megvalósításával lesz a katolikus intézmény a hit és a műveltség találkozásának helye.

A katolikus intézménynek kötelessége vállalni növendékei személyiségének keresztény szellemű formálását: “...ma különösen, hiszen számot kell vetnünk azzal, hogy a család és a társadalom e téren nem teszi meg, ami rajta áll.” (Kat. Isk. 45.)

A katolikus intézmény nevelőinek törekedniük kell arra, hogy tanítványaik mind jobban és érettebben éljék meg személyes hitüket, kialakítva magukban a keresztény értékrendet és elkötelezettséget. Ebben tanáraik, nevelőik és hitoktatóik jó példája is segítségükre lesz.

A katolikus intézmény tehát pedagógiai elveit a Szentírásból meríti, hisz Szent Pál szavai szerint “minden írás, amit Isten sugalmazott, jól használható a tanításra, az érvelésre, a feddésre, az igaz életre való nevelésre, hogy az Isten embere tökéletes legyen és minden jóra hajoljon.” (2 Tim. 3,16-17.)

2. Az egyház nevelésre irányuló alapelvei

Az Egyház Krisztustól kapott küldetése az emberek üdvösségének szolgálata. Feladata, “hogy mind nagyobb világosságot, új erőt és mind nagyobb örömet találjon saját küldetésének betöltésében, és jobb utakat, módokat leljen arra, hogy szorosabbá, hatékonyabbá és gyümölcsözőbbé tegye az emberiséggel való együttműködését, amelyhez maga is hozzátartozik, bár sajátos, eltevészthetetlen jellegzetességei folytán külön helyet foglal el benne.” (VI. Pál: Ecclesiam suam kezdetű enciklika 13.)

Az Egyház az emberek üdvösségének szolgálatára irányuló küldetésének megvalósítása során főként azokkal az eszközökkel él, amelyeket maga Jézus Krisztus bízott rá, de fölhasználja azokat az eszközöket is, amelyek különböző korokban és különféle kultúrákban alkalmasak arra, hogy természetfölötti céljához közelebb segítsék, és előmozdítsák az emberi személy kibontakozását. Eszközeit a változó körülményekhez és az új szükségletekhez alkalmazza. Eközben hirdeti “minden kor emberének azt a minden emberit meghaladó célt, amely egyedül képes arra, hogy az

életnek teljes értelmét megadja.” (VI. Pál allokúciója Garonne bíborshoz 1972. nov. 27-én)

Az egyház azért hozza létre iskoláit, intézményeit, mert egészen különleges eszközt lát bennük a teljes ember kiforrására. (C.I.C. 794-95. kánon) Az iskola olyan központ, ahol kidolgoznak és áthagyományoznak a világról, az emberről és történelemtől alkotott sajátos képet. A katolikus iskola tehát része az Egyház üdvözítő küldetésének, különösen a hitre való nevelés területén. Az iskola segítségével közelebb jut az Egyház a műveltség forrásaihoz és értékeihez, elevenebbé teszi a világgal folytatott párbeszédet, a fölfogások és magatartások sokféleségében megmutatja az érvényes kritériumokat a megkülönböztetéshez: “Ha mindent Jézus Krisztusra vonatkoztatunk, meg tudjuk különböztetni az értékeket, amelyek az embert emberré teszik, a negatív értékektől, amelyek az emberi méltóságot lerombolják.” (VI. Pál allokúciója az O.I.E.C. IX. kongresszusán az Osservatore Romano 1974. jún. 9-i számában)

A kultúra pluralizmusa készteti az Egyházat arra, “hogy megsokszorozza nevelői igyekezetét, mert csak így alakíthat ki erős személyiségeket, akik képesek arra, hogy ellenálljanak a csüggesztő relativizmusnak, és keresztségük követelményeinek megfelelően éljenek.” (Kat. Isk. 12.) Az Egyház a katolikus iskola által, mely fölkinálja korunk embereinek a maga nevelési elgondolását, sajátos módon részt vállal a kulturális párbeszédben, s ezzel elősegíti a valóságos fejlődést, amely az ember teljes kibontakozásához vezet.

3. A katolikus iskola lényegének meghatározása

Az iskola fogalma

“Az iskola: hely, ahol a műveltség módszeres és kritikus elsajátítása által kiforródik a teljes ember.” (Kat. Isk. 26.)

“Az iskolának az a dolga, hogy a diákot értelmének gyakorlására készítse, fejlesztve az értelemnek az összefüggések tisztázására és az igazság fölfedezésére irányuló képességét és kibontakoztatva a tapasztalásra, továbbá az átélt bizonyosságok megragadására irányuló érzéket. Az iskola, amely nem valósítja meg ezt a feladatát s amely épp ellenkezőleg, előregyártott gondolkodási elemeket kínál fel, épp ez által akadály lesz annak, hogy diákjainak személyisége kifejlődjék.” (Kat. Isk. 27.)

Elkerülhetetlen, hogy az iskola valamely határozott világnézetre hivatkozzék: a választás, az értékrend, az oktatás egységének biztosítása és a szabadság megvalósítása érdekében. Az iskolának kifejezett feladata, hogy feltárja a műveltségnek erkölcsi és vallási dimenzióit és ezzel elsegítse az egyént az erkölcsi szabadságra. Erkölcsi szabadság csak az abszolút értékkel kapcsolatban lehetséges: ezektől függ az ember életének értelme és értéke. Erős, felelős, szabad és erkölcsileg helyes döntésekre képes személyiségeket olyan iskola tud nevelni,

- amely az ember és a társadalom mélyebb igényeire figyel, nem csak átmeneti és felszínes divatokra,
- amely határozott életértékeket választ, s ezen értékeket közös világnézeti elkötelezettségben valósítja meg.

A katolikus iskola sajátossága (lásd C.I.C. 800., 802-803. kánon)

“Nevelési tervének Krisztus az alapja. Ő az, aki az emberi létnek új értelmét kinyilatkoztatja és érvényre juttatja. Át is alakítja az emberi létet, mert képessé teszi az embert arra, hogy isteni módon éljen, vagyis gondolkodását, akaratát, cselekvéseit az Evangéliumhoz igazítsa és a boldogságokat tegye életének normájává. Az iskola épp azzal válik katolikussá, hogy – bár más-más fokon – az iskolai közösség minden tagja osztozik a keresztény világlátásban, s ezt ki is jelentik. Így ebben az iskolában az evangéliumi elvek válnak nevelési eszménnyé, belső ösztönzővé és egyúttal végső céllá.” (Kat . Isk. 34.)

Sajátos katolikus jellegét az adja,

- hogy Krisztus, a tökéletes ember az életeszmeny és a példakép, amelyet a fiatalok elé állít,
- a keresztény világlátás alapján adja át kritikusan és módszeresen a műveltséget,
- ezáltal munkálkodik a személyiség kiteljesítésén,
- kialakítja azokat az erényeket, amelyek képessé teszik arra, hogy Krisztusban új életet éljen
- szavaival és tetteivel Isten Országának építésén fáradozzon.

A katolikus iskola feladatai és belső tartalmai

Szintézis a hit és a műveltség között:

A katolikus iskola

- a tudományokat tisztelettel műveli,

- nem pusztán ismereteket nyújt, hanem értékeket közvetít,
- elindítja növendékeit a hit elmélyítésének útján,
- kiaknázza a tantárgyak lehetőségeit a keresztény személyiség kibontakoztatása érdekében,
- alakítja növendékei lelkét és szívét,
- alkalmassá teszi őket a személyes, odaadó szeretetre Krisztus iránt,
- az emberi tudást tiszteli, fölfedezni való igazságnak tartja,
- a szaktudományok feltárásán túl elvezeti tanítványait a teljes igazságra,
- az értékek elsajátítása során az örök valóságokra irányítja figyelmüket.

Ezek a célok nem annyira a tananyagtól, programoktól függnnek, sokkal inkább a nevelő személyektől. A nevelők tehetségén, odaadásán múlik, hogy a tanítás a hit iskolájává, azaz a keresztény örömhír átadásává váljék. Ezt a feladatot, elkötelezett, elhivatott, Krisztust követő nevelők tudják betölteni, akik nemcsak szavukkal, hanem minden mozdulatukkal, egész lényükkel mutatják be a keresztény misztériumot. A hittan tantárgy bevezetése és tanítása a többi tantárgy mellett nem teszi kereszténnyé az iskolát, ha nem hatja át azt a keresztény szellem.

Szintézis hit és élet között:

A katolikus iskola azon fáradozik,

- hogy a növendékekben a hit és az élet személyes szintézisét is létrehozza,
- formálja a keresztény személyiséget

- hogy megtanítsa a fiatalokat arra, hogy személyes életük különféle helyzeteiben Istennel párbeszédet folytassanak,
- hogy felelős keresztény életre ösztönözze őket,
- hogy keresztény elkötelezettségre, Isten szolgálatára, testvéreik javának előmozdítására készítse őket, hogy átalakítsák a világot, hadd változzék az emberek otthonává,
- hogy egyre jobban megismerjék Istent és az embert,
- hogy olyan iskolai légkört alakítson ki, amely segíti a növendéket abban, hogy mind érettebben élje a hitét, amely keresztény felelősségvállalásra indítja,
- hogy szabadon és öntudatosan válogasson az őt elérő információk, hírek, üzenetek között, személyes, kritikus ítéletnek vesse alá az információkínálatot, s minden értéket beépítsen emberi és keresztény kultúrájába.

A katolikus iskola méltó helyre állítja oktatási tervében a hittan tantárgyat. Módszeresen, a többi tantárgy színvonalának és a növendékek életkorának, személyi érettségének megfelelő szinten mutatja be a vallási igazságokat azzal a szándékkal, hogy az egész embert Krisztus tanítványává tegye.

1. A katolikus hit és erkölcsi alapelvek érvényesülése a katolikus iskolában, intézményben

A katolikus nevelő intézmény a keresztény nevelőközösség találkozásának helye

Az eddig kifejtettek alapján világosan kirajzolódik, hogy a katolikus intézmények mindazok találkozási helye a társadalomban, akik a krisztusi értékrendnek akarnak érvényt szerezni a nevelés egész területén. A katolikus intézmény értékeket ad át, célja, hogy Krisztushoz kapcsoljon a hit által.

A hit főként személyes kapcsolatok által gyökerezik meg az emberben. A keresztény hit is egy közösség ölen születik és növekszik.

A katolikus intézmény közösségi kapcsolatait, mélységét nemcsak az ember és a nevelési folyamat természete, hanem a maga a hit természete irányítja. "A katolikus iskola magát kevésnek ismeri saját nevelői feladatának megvalósítására, ezért tudatában van annak, hogy az őt alkotó közösségnek folytonosan táplálkoznia kell azokból a forrásokból, amelyekből létezésének jogcíme ered. Krisztus üdvözítő üzenetéből, amint az megelhető a Szentírásban, a hagyományban (különösen a liturgikus és a szentségi hagyományban), végül azok életpéldájában, akik azt különös erővel élték vagy élük." (Kat. Isk. 54.)

A katolikus közoktatási intézmény

- állandó kapcsolatot keres az Igével, személyes találkozást Krisztussal,
- a Vele való találkozásból meríti az erőt küldetése teljesítéséhez, hogy "életet" adjon "egy a szabadság és a szeretet evangéliumi lelkétől át- meg átjárt közösségi és ugyankkor iskolai környezetnek" (Nyilatkozat a keresztény nevelésről 8. p.),
- azon munkálkodik, hogy szabaddá tegye az embert, vagyis olyanná, amilyennek lennie kell: Isten beszélgető-társának, az isteni Ige hallgatójának, aki képes arra, hogy a szeretetet szeretettel viszonzza,
- úgy közvetíti a műveltséget, mint képességet a közösségteremtésre, az emberek, az események, a dolgok megértésére, a jó megtételére,

- előmozdítja és építi az együttműködést, megnyit mások felé, tiszteli mások gondolkodás- és életmódját, átérzi szükségüket, aggodalmaikat, osztozik reményeikben és részt vesz fejlődésükben,
- fölismeri és támogatja az igazságosabb társadalom iránti vágyat, részt vállal az igazságosság megvalósítására irányuló erőfeszítésekben,
- vállalja a tanúságtétel kockázatát,
- elsősorban azoknak ajánlja fel nevelő szolgálatát, “akik nem rendelkeznek megfelelő anyagi eszközökkel, nélkülözik a család segítségét és érzelmi melegét, vagy távol vannak a hit ajándékától”, (II. Vatikáni Zsinat: Nyilatkozat a keresztyény nevelésről 9. pont)
- tisztában van azzal, hogy értékrendje, elkötelezettsége felkínált lehetőség, jó hír, amit vissza is lehet utasítani, de hogy meg lehessen valósítani, szabadon csatlakozni hozzá, számít arra, hogy minden munkatársában közös meggyőződések és szándékok élnek.

A keresztyény ember jellemvonásai Nemeshegyi Péter a keresztyény humanizmusról fogalmazott tétélei nyomán:

- A lét értékes és jó. Isten az élet barátja. Az Isten azt mondja az embernek és minden teremtményének: “Úgy van jól, hogy legyél.”
- Minden ember Isten képmása. Ezért minden embernek sérthetetlen és csodálatos méltósága van. Nem eszköz, hanem cél. Sérthetetlen emberi jogokkal rendelkezik, amelyeket az ENSZ-nek az Egyetemes Emberi Jogokról szóló nyilatkozata fejtett ki, és amelyek a II. Vatikáni Zsinat Gaudium et Spes kezdetű konstitúciójában is megtalálhatók.
- Az ember azáltal lesz igazán emberré, hogy szeretettel megnyílik a másik felé, őt befogadja és neki szolgál. A szeretet új törvénye az emberi tökéletességnek és a világ átalakításának alapszabálya.
- Az ember számos testi-lelki képességgel rendelkezik, melyeknek harmonikus kifejlesztésére hivatott. Tehát testét ápolnia és edzenie, emlékezetét gazdagítania, értelmét fejlesztenie, akaratát erényekkel nemesítenie, érzelmi világát gazdagítania, szépérzékét mélyítenie kell.
- Az ember ösztönei, hajlamai és vágyai között vannak olyanok, melyeket rendezni, kordában tartani vagy szublimálni kell, hogy az ember tökéletesedjék, és a társadalom hasznára váljék.
- Jézus Krisztus élete és halála minden ember számára ösztönző és követendő példakép. Azok számára is, akik Szent Péterrel együtt még nem tudják megvallani Jézust az élő Isten Fiának. A szerető, jóságos és Istenre hagyatkozó Jézus az igazi emberi élet csodálatos példája és útmutatója lehet.
- Vannak olyan abszolút értékek (igazság, szeretet, hit, igazságosság), melyekért az embernek készen kell lenni, szükség esetén életét is feláldozni.

A katolikus oktatási intézményekben folyó nevelő-oktató munkát, valamint a kollegiális kapcsolatokat az alábbi szempontok határozzák meg:

- a keresztyény nevelő a kinyilatkoztatásból (Biblia) ismeri meg a mindenható Isten szuverenitását, azaz hatalmának, bölcsességének, szeretetének, egész lényének abszolút voltát, s ezáltal belsőleg függetlenné válik minden emberi hatalmaskodástól és hamis tekintélytől. A Szentírás tekintélye által irányított iskola és annak nevelője autonóm intézmény, illetve személy. Számukra kizárólag Isten a törvényadó, tehát minden hamis emberi hatalommal és relativizmussal szemben ez a legfőbb isteni

tanítás és erő vezeti cselekedeteiket. Ezt az elvet úgy gyakorolják tevékenységükben és emberi kapcsolataikban, hogy ez nem vezet öntörvényűséghez, az egyházi és társadalmi normák áthágásához;

- a nevelői hivatás gyakorlásában és a magánéletben érvényre kell jutnia az Evangélium és a törvény egységének. A törvény ugyanis nemcsak eszköz a pedagógus kezében, hanem viszonyítási pont is, hogy tevékenységét ne az önkény vezesse. Az evangélium viszont nem alternatívája a fegyelmezésnek, a rendre és rendszerességre nevelésnek, tehát a törvénynek. A hatalom és a tekintély hatására megvalósuló viselkedés és életvitel nem épül be a személyiségbe, a jogokra hivatkozó, felelősséget nem ébresztő nevelés, amely az embert teszi meg minden dolgok végső mércéjének, rombolja a személyiséget;
- a nevelő és nevelt kapcsolatának helyes értelmezése: a tanítvány a katolikus nevelő számára olyan személy, akiben Isten ajándékait, a Tőle kapott talentumokat fedezheti fel. Ezért sohasem a saját képére és hasonlatosságára formálja a rá bízott fiatalokat, hanem kellő alázattal személyiségük Istentől kapott adottságainak kibontakoztatásán fáradozik;
- a nevelés nemcsak vezetés, irányítás által valósul meg, hanem a példaadás, kölcsönös egymásra hatás is az értékek elfogadására és megvalósítására indít. Ezért a katolikus nevelő és tanítvány kapcsolata akkor megfelelő, ha a következő dolgokban a kölcsönösség jellemző rá:
 - - elfogadják egymás feladatköreit, annak tartalmi jellemzőit, s tisztában vannak a magukéval,
 - - nyíltak, azaz egyenesek és őszinték egymáshoz, s ezzel nem élnek vissza,
 - - értékelik, becsülik egymást az esetleges konfliktusok ellenére is,
 - - feladataik különbözősége ellenére kapcsolatukra a kölcsönös függőség jellemző,
 - - az elkülönülés, vagyis az egyéni véleményalkotás, kreativitás megnyilvánulásai nem vonnak érzelmi megtorlást maguk után,
 - - igényeik kielégítése nem történik a másik rovására.
- Mindez elkötelezettséget, felelős hivatástudatot kíván. A katolikus pedagógus tehát érett, önálló személyiség, aki nemcsak az iskola és az egyház hagyományaival azonosul, hanem erős magyarságtudattal, nemzeti identitással is rendelkezik. Oktató-nevelő tevékenysége akkor felel meg a katolikus pedagóguseszménynek, ha a fentieket meg tudja jeleníteni tanítványai előtt bensőséges és egyúttal optimális távolságot tartó kapcsolatban.
- A katolikus intézmény pedagógusa minden tőle telhetőt megtesz annak érdekében, hogy a rá bízott tanuló a teremtett mindenség megismerésében, művelésében és megőrzésében élen járjon, nyitott legyen az egyetemes emberi civilizáció valamennyi időtálló értékének befogadására, és minden erőfeszítést megtegyen nemzeti kultúránk ápolására, gyarapítására és továbbadására. Hit és tudás, lelkiesség és intellektus harmóniáját kell magában megteremtenie.
- A katolikus nevelő munkája során bemutatja az imádság és a munka egységét. Annál is inkább, mivel a munkaerkölcs a jellem és a műveltség egyik fokmérője. Ezért különösen törekednie kell arra, hogy személyes istenkapcsolatából fakadóan a kötelességteljesítésben és a munkavégzésben is hiteles, színvonalas példát adjon kollegáinak és tanítványainak egyaránt.
- A katolikus nevelő abban a tudatban végzi munkáját, hogy Isten őt a nevelői feladatra kiválasztotta és meghívta. Az elhivatottság tudata belső rendet és harmóniát kölcsönöz a katolikus nevelőnek, oktató-nevelő munkájában és kollegiális-testvéri kapcsolataiban az őt körülvevő közösségek (család, iskola, egyházi közösség, haza, emberiség) iránti elkötelezett és felelős cselekvésre ösztönzi.

- Békességre és igazságra törekszik, önként és szívesen vállal minden jószolgálati kezdeményezést, amely személyválogatás nélkül segíti elő az emberi méltóság és tudás kiteljesedését.

1. A katolikus nevelő konkrét élethelyzeteinek erkölcsi alapelvei

A nevelő tanítványához való viszonyában:

- A tanítás nehéz és igényes munka. A pedagógus egész személyiségével nevel. Nevelési tényezőnek számít minden szava, megnyilvánulása. Tudatában kell lennie annak, hogy mindig vonzó, követésre méltó, emberségében föltétlenül őszinte és egyenes legyen, s hogy tevékenysége nem csupán fizetett foglalkozás, hanem választott hivatás.
- A keresztény pedagógus nem saját népszerűségére törekszik, hanem mindig neveltje jövője, fejlődése, kibontakoztatása irányítja nevelői tevékenységét. Igyekszik az igényes, növelő szeretet és az irgalmasság együttes gyakorlására.
- Szakmai munkájában megalapozott és igényes, a személytől személyig ható “módszert” többre értékeli a különféle módszerek pusztá alkalmazásánál. Hivatása felelős teljesítéséhez elengedhetetlenül szükséges a kommunikáció-készség kialakítása. Tekintélyét tudása és hiteles embersége alapozza meg.
- Legyen kész lelkipásztori feladatok ellátására is. Ennek érdekében gyarapítsa teológiai, hitbeli és pszichológiai ismereteit, kérje a lelkipázasban jártasabb szakemberek segítségét.
- A nevelő tanítványait kellő bölcsességgel formálja és koruknak, nemüknek megfelelő magatartásformával irányítja. Sokféle szempontból kiegészítheti a szülők igyekezetét. Minden helyzetben meg kell őriznie nevelői mivoltát. Semmilyen körülmények között sem fedezheti a munkáját elhanyagoló, a szabályokat megszegő, a vétséget elkövető diákokat.
- A nevelő egyik legnagyobb magatartásbeli erénye a tanórai pontosság, a szakmai munka rendszeressége és egyéni megnyilvánulásában a kiszámíthatóság.
- A keresztény nevelő beszédéből mindig komolyság, derű, megbízhatóság és törődés érezhető ki. Belső bölcsessége szerint a tanítványai előtt soha nem szól illetlenül, nem használ félreérthető, kétértelmű kifejezéseket. Szaktárgyától függetlenül törekszik arra, hogy beszédmódja, mondanivalójának igényes, árnyalt, pontos, szép magyar nyelvi megformálása is mintául szolgálhasson tanítványainak. Tudja, hogy ez a személyiségformálás fontos eszköze.
- Kollegáiról a diákok előtt tisztelettel beszél, úgy ejti ki nevüket, beosztásukat, ahogyan azt a diákoktól is elvárja az intézmény.
- Családszerető és ezt kifejezésre juttatja szavaiban és magatartásában egyaránt.
- Mivel a pedagógus iskolai tevékenységében gyakran végez problémamegoldást, feszültségoldást, az ehhez szükséges légkör megteremtésében segítségére lehet a humor is, amely nem tévesztendő össze a lelki sérülést is okozó gúnyolódással.
- A nevelő a tanítványaitól vagy tanítványairól birtokában levő ismereteket, amíg azok a tanítvány érdekeit szolgálják, bizalmasan és titkosan kezeli, tanítványaival nem közöl rájuk nem tartozó tényeket. A nevelő az iskola szabályzataiban előírt titoktartást nem szegheti meg, a nevelőtestület az üléseken elhangzottokról a határozatok kivételével senki sem tájékoztathat. Ha a bizalmas információkat keresztény pedagógusi felelősségéből fakadóan tovább kell adnia, azt lehetőség szerint először az érintettel beszéli meg. Ezután értesíti az ügyről az intézmény igazgatóját. A hatóság értesítése az igazgató feladata.

- A nevelő soha nem teheti meg, hogy kollegájával kapcsolatos panaszait kiviszi a növendékek közé, de még súlyosabb eset az, amikor a növendékeket az érintett kollega ellen hangolja. Nem csorbíthatja kollegái emberi és szakmai hitelét.
- Amíg a tanulói jogviszony fennáll, a nevelő nem létesíthet intim kapcsolatot tanítványával.
- A keresztény nevelő mindenben mértéktartó. Szenvedélybeteg nem alkalmazható, illetve alkalmatlanságát meg kell állapítani.
- Megjelenésében kultúrált, ápolt, mértéktartó. Nem felejtheti, hogy öltözködése, beszédmódja is nevelő erővel bír.
- Következtesen és igazságosan osztályoz. Az osztályzás sohasem a megtorlás vagy a fegyelmezés eszköze a nevelő kezében, mégis komoly nevelési tényező – ennek tudatában kell lennie. Bizonyos határig minden tanítványának megadja a javítás lehetőségét, ez ugyanis a megbocsátás egyik válfaja. Az igazságosságra törekvő osztályzás a teljesítményen túl figyelembe veszi a növendék erőfeszítéseit, adottságait és végzett munkáját.
- Saját tanítványát vagy iskolája más diákját magántanítványként óradíj ellenében nem taníthatja.
- A keresztény nevelő tisztában van azzal, hogy eszköz az Isten kezében, s munkája eredményeiért elsősorban Neki tartozik hálával. Tekintélyének alapja a tetteiben mutatott példa. Az a nevelő, akinek szavai és tettei összhangban vannak, hitelessé válik tanítványai előtt. Ellenkező esetben romboló tényező is lehet. A katolikus iskola valamennyi nevelőjére jellemző az alázat, hibáinak és tévedéseinek elismerése, jóvátétele.

A nevelő munkatársaihoz való viszonyában

- *Az oktatási intézmény jó légkörét elsősorban a nevelők egymás iránti nyílt és őszinte viszonya biztosítja. Ez megmutatkozik a nevelők kölcsönös bizalmában és megbecsülésében, az idősebb kollegák iránti tiszteletben, a szakmai tapasztalatok megosztásában, az egymástól való tanulás örömeiben, a jó tanácsok elfogadásában, a baráti kapcsolatokban, egymás tudásának elismerésében, a problémák megoldásának közös keresésében és abban, hogy egymás szaktárgyait fontosnak tartják.*
- Olyan munkatársaknak tekinti kollegáit, akikkel közös ügyük az evangéliumi nevelés. Ezért kapcsolatukat mindig a kölcsönös segítségnyújtás határozza meg. Ha kollegája részéről olyan emberi gyengeséget vagy eltévelyedést tapasztal, amely károsan befolyásolja az egész intézmény jó hírét, rossz irányba viszi a növendékek gondolkodását, megbotránkoztatja a rá bízottakat, akkor ezt jó lelkiismerettel és a jobbítás szándékával négy szemközt közli az érintett kollegával. Amennyiben nem használt jó szándéka és jó tanácsa, az esetről tájékoztatnia kell az intézménybeli közvetlen felettesét.
- Az iskola színvonalas működése érdekében valamennyi nevelőnek felelős kötelessége az azonos vagy hasonló szakos kollegákkal együtt munkaközösségben dolgozni, a kollegák szakmai tekintélyét megőrizni, emelni. A munkaközösségben arányos és méltányos teherviselésre kell törekedni.
- A nagy tudású pedagógus alapmagatartása a szerénység és a segítőkészség. Tudja, hogy hivatásbeli szolgálatot végez, amelyhez az erőt és a képességet nem emberektől kapja. A keresztény nevelő Istentől kapott ajándékaival nem kérkedik, és ahhoz nem igényli az emberek dicséretét. A vezetőknek viszont erkölcsi kötelessége a jó munka elismerése.

- A nevelő közösség erénye a békességre való törekvés. Az összeférhetetlen kollega az intézmény jó működését akadályozza. Az ilyeneknek szüntelen önvizsgálat ajánlható. Ha a többszöri figyelmeztetés nem használ, az összeférhetetlen nevelőtől meg kell válni. E lépés idejében történő megtételéért a vezető erkölcsileg felelős.
- Szakmai, tudományos vagy pedagógiai vita, nézeteltérés nem szülhet haragot. Ilyenkor tanácsos szakember véleményét kérni. A vitás kérdéseket a nevelők egymás között, a növendékek távollétében tisztázzák.
- Módszereinek, eljárásainak megválasztásában a pedagógusnak szaktárgya természetéhez illő önállósága, szabadsága van, ezzel a szabadsággal azonban nem élhet vissza. Ez a szabadsága a fegyelmezési tevékenységére is vonatkozik. Ha vitás eset alakulna ki tanítási módszerét és eljárásait illetően, köteles igazgatójának vagy szaktárgyi kollegájának észrevételeit megfontolni, útmutatásukat elfogadni.
- Iskolájával kapcsolatos bizonytalan vagy igaztalan híresztelések tisztázására törekszik.

A nevelő iskolájához való viszonyához

- *A keresztény nevelő szereti intézményét, és azt – munkaköri kötelezettségein felül is – a jó sáfár és a gondos gazda hűségével szolgálja.*
- Az iskolavezetés és a nevelőtestület tagjai munkatársi és keresztény közösséget alkotnak.
- Illik ismernie intézménye történetét, azzal a küzdelmes, áldozatos múlttal együtt, amelyben az egyházmegyék püspökei, (egyházközségek), illetőleg a különböző szerzetesrendek létrehozták a katolikus iskolarendszert. Ezzel a múlt üzen a jelennek, s még komolyabb, hűségesebb odaadásra, szolgálatra kötelez.
- A nevelők csak akkor várhatnak el viszont-tiszteletet, ha az intézmény nem pedagógusi munkakörben alkalmazott dolgozóit is munkatársaknak tekintik a közös nevelői és oktatói célok megvalósításában. Személyükben ezek a dolgozók is válhatnak nevelési tényezővé, amint kapcsolatba kerülnek a fiatalokkal. Így a munkatársi viszony a pedagógusok és az egyéb alkalmazottak között a kölcsönös megbecsülésre épül, s ez a növendékek szemében jó példaként szolgál. Ugyanakkor a nem pedagógus alkalmazottaktól is elvárható a szolgálatkészség az egész intézmény javára.
- A vezetők elemi kötelessége az intézményi szabályok előírásainak megtartása és megtartatása. A nevelőnek is készséggel kell vállalnia minden olyan feladatot, amely hozzátartozik a pedagógus munkakörhöz. Nem szabad azonban annyi egyéb (közéleti, politikai) feladatot vállalnia, hogy ezek az oktató-nevelő munka rovására menjenek.
- Az intézmény fenntartójának erkölcsi kötelessége és joga az oktató-nevelő feladatok felelős szakmai és erkölcsi értékelése, a jó munka elismerése.

A nevelő tanítványai szüleikhez, családjához való viszonyában

- *A katolikus iskola nevelője nevelési célú kapcsolatot épít ki a szülővel, de sem a gyermek, sem a szülő bizalmával nem élhet vissza.*
- *Legyen mindig kész arra, hogy a szülővel minden, a gyermekre vonatkozó ismeretét megossza. Véleménynyilvánítása legyen tárgyyszerű, szorítkozzék a gyermek szellemi, lelki, testi fejlődésére. Vannak esetek, amikor ez a tájékoztatás bölcs mérlegelést igényel. A nevelő döntését, illetve felelős cselekvését ilyenkor egyedül a gyermek érdeke szabja meg.*
- *A nevelő a szülőktől a gyermekükért végzett pedagógusi tevékenységéért ellenszolgáltatást nem vár és nem is fogadhat el.*

- Törekedjék a rá bízott tanulók családi háttérét, problémáit a nevelés hatékonysága érdekében megismerni.

A nevelő egyházához való viszonyában

- *A katolikus intézmény egysége és jó légköre érdekében kívánatos, hogy a nevelők hitben élő, áldozatkész tagjai legyenek egyházuknak.*
- *A különböző felekezetű nevelők között a kölcsönös megbecsülés és bizalom kívánatos.*
- *A katolikus hitet valamilyen okból nem gyakorló nevelőtől az iskola elvárja, hogy az egyház tanításaira nyitott legyen, az iskola keresztény értékrendjét, szokásait és gyakorlatait /keresztvetés, vasárnapi szentmisehallgatás/ magáévá tegye, és azokkal ellentétes nézeteket ne terjesszen.*

A nevelő a nemzethez, a hazához való viszonyában

- *A keresztény nevelő kiemelt feladata a növendékek hazájuk iránti elkötelezettségének, magyarságtudatának erősítése. A hazaszereteten is példát kell mutatnia.*
- *A katolikus tanintézetek nevelőinek kötelessége nemzeti hagyományok ápolása.*

A nevelő szaktárgyához való viszonyában

- A keresztény nevelő köteles tudását, szakmai fölkészültségét folyamatosan mélyíteni, a szaktárgyaival kapcsolatos újabb eredményeket figyelemmel kísérni.
- Tudását azért gyarapítja, hogy minél több ismeretet adhasson át tanítványainak. A felelősségérzettől áthatott nevelő egész életre szólóan meghatározhatja növendékeinek a tudomány iránti szeretetét.

Ti vagytok a föld sója. Ha a só ízét vesztí, ugyan mivel sózzák meg? Nem való egyébre, mint hogy kidobják, s az emberek eltapossák.

Ti vagytok a világ világossága. A hegyen épült várost nem lehet elrejteni. S ha világot gyújtanak, nem rejtik a véka alá, hanem a tartóra teszik, hogy mindenkinek világítson.

Ugyanígy a ti világosságotok is világítson az embereknek, hogy jótetteiteket látva dicsőítsék mennyei Atyátokat. (Mt. 5,13-16.)